

V období září–listopad 2017 proběhl kvalitativní výzkum týkající se zavádění inkluzivních opatření na čtyřech školách, z toho dvou pražských a dvou mimopražských. Výzkum kombinoval fokusní skupiny i individuální rozhovory s učiteli, rodiči, asistenty pedagoga a řediteli a do výzkumu byli zahrnuti i zástupci České školní inspekce a pedagogicko-psychologické poradny.

Prínosy

Inkluze se dostala do povědomí široké veřejnosti, je vnímána jako něco normálního.

Přibyly finance a ty jsou směřovány na žáka. Škola má jistotu, s jakým finančním obnosem může počítat i na co je určen.

Ve školách je více personálu, hlavně asistentů pedagoga, a více možností nakoupit speciální pomůcky.

Spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou se zlepšila – doporučení jsou jasnější, konzultovaná se školou, přibylo komunikace.

Rodiče jsou více vtaženi do celého systému, podepisují doporučení z poradny, komunikují se školou.

Co je nutné zlepšit

Školy jsou zahlceny administrativou, kterou částečně vnímají jako zbytečnou. Výklad administrativních požadavků navíc není jednoznačný.

Správa peněz a vykazování obecně je složitější.

Přibylo peněz, ale i práce. Učitelům přibylo několik hodin výuky a individuálních intervencí týdně, učitelé zodpovědní za inkluzi jsou přetíženi.

Vzdělávací systém není schopen pružně reagovat na požadavky trhu práce a podle všech aktérů nedostatečně připravuje učitele i asistenty.

Poradny jsou přetížené a čekací lhůty na vyšetření jsou dlouhé.

Zvýšená komunikace s rodiči znamená zároveň větší administrativní zátěž pro školy.

Děti s mentálním postižením

Socializace versus výkon – u dětí se sledují minimální výstupy pomocí přezkušování. Otázka však je, do jaké míry má vzdělávání u těchto dětí plnit funkci socializační a do jaké míry má být zaměřeno na výkon. Sledování minimálních výstupů by mohlo být organizováno lidmi, které dítě dobře zná.

Děti s tělesným postižením

Je obtížné sehnat a zaučit asistenta, protože potřebuje speciální dovednosti, například k práci s pomůckami.

Děti s odlišným mateřským jazykem

Existuje nejistota, zda je neznalost českého jazyka vnímána jako důvod pro přidělení podpůrného opatření, nebo ne. Poradny k této otázce přistupují nekonzistentně.

Děti se sociálním znevýhodněním

Prevence by v této oblasti vyřešila mnohé, ale nelze ji financovat z prostředků určených na inkluzi.

Chybí post sociálního asistenta. Kritický je přechod z prvního stupně základní školy na druhý stupeň.

Doporučení

Pro ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a další orgány státní správy

Individualizace versus výkon – bylo by potřeba vyjasnit směřování vzdělávacího systému, lépe řečeno jednoznačněji interpretovat, co je v terénu vnímáno jako kontradiktorní.

Prevence versus podpora – systém je v tuto chvíli nastaven na řešení již vzniklých potíží, ne vždy je podpora přidělována účelně. Krokem dopředu by bylo přesměrovat energii směrem k prevenci v podobě např. úvazků pro speciální pedagogy, pomocné učitele na prvním stupni apod.

Zmenšit administrativní zátěž pro školy a jednoznačněji vysvětlit skutečné požadavky týkající se vykazování a správy přidělených finančních prostředků.

Více kompetencí pro školy v případech drobných úprav čerpání financí na jednotlivé žáky během roku.

Doplnit chybějící pozice jako např. sociální asistent.

Chybí standard asistenta pedagoga.

Vyřešit hodnocení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Pro vysoké školy a další vzdělávací instituce

Pregraduální vzdělávání by mělo připravit učitele do praxe tak, jak to vyžadují rámcové vzdělávací programy, inkluzivní opatření a další. Studenti by se měli učit individualizovanému přístupu k žákům, měli by mít více hodin praxe přímo ve školách.

Celoživotní vzdělávání – kurzy neodpovídají potřebám v terénu a to jak u učitelů, tak v oblasti vzdělávání asistentů. Příprava na práci s dětmi by měla být praktičtější, kurzy by měly nabízet méně teorie a dát větší prostor pro konkrétní modely, jak ve školách pracovat.

Formální vzdělávání versus skutečné kompetence – školy registrují odliv kvalitních učitelů, kteří nesplňují formální požadavky na vzdělání, jež si zároveň nemohou doplnit smysluplným způsobem. Latka kvalifikačních předpokladů je nastavena tak vysoko, že je spíše na škodu.

Doporučení pro širokou veřejnost

Je evidentní, že v místech, kde se inkluzi dlouhodobě zabývají, nesou výsledky práce velmi dobré ovoce. Děti se k sobě chovají hezky, jsou integrované, zlepšuje se komunikace na školách i komunikace škol s vnějším světem. Zavádění inkluzivních opatření je však často běh na dlouhou trať a vyžaduje počáteční lidskou investici. Na školách, kde jsou proti tomuto trendu nastaveni, občas dochází k „vypuzování“ dětí, které jsou v první fázi vnímány jako zátěž. Právě v těchto situacích může pomoci každý, kdo o takové situaci ví nebo je v ní jakkoli zaangażován.